

L'entrevista
Jordi Esteva viatger, fotògraf, escriptor i documentalista

Marta
Monedero

“Els esperits van reclamar la meva presència a Costa d'Ivori”

Què li ha fet aparcar un llibre sobre l'illa de Socotra, que ha de ser l'extensió d' *Els àrabs del mar*, un dels èxits recents de la literatura de viatges?

Fa deu anys vaig escriure *Viaje al país de las almas*, una incursió en el món de l'animisme, sobre els genis al sud-est de Costa d'Ivori. Allà vaig conèixer unes sacerdotesses amb les quals he seguit en contacte i, no fa gaire, em van dir que els esperits em reclamaven.

Com si fos en Tintín!

Gairebé [riu complagut]. Per a aquell primer llibre vaig fer tres viatges, amb la sort de conèixer Jean-Marie Adé Adiafi, un intel·lectual ivorià que veia com l'avanç de l'islam i les sectes estava fent girar l'esquena a una tradició que ell desitjava recopilar. A més, volia crear una mena de sindicat de sacerdots animistes, però es va morir. Adiafi tenia un ajudant, un fill espiritual, que protagonitza el documental que estem fent, *Retorn al país de les ànimes*.

I hi fa de sacerdot?

No. És una *road movie* en què aquest noi torna al sud-est del país per fer una libació sobre la tomba del seu pare espiritual. Travessa camins plens de bandits i va parant en santuaris que havia conegut, on reviu el procés d'iniciació i les diferents etapes que han de superar els sacerdots fins a ser entronitzats.

Quina és la missió d'aquests sacerdots?

Creuen en el bossonisme, una creença basada en la presència d'esperits, que poden ser bons o dolents, depèn de com se'ls tracti. Per entrar-hi en contacte calen els sacerdots, que es posen en trànsit i són posseïts, ells en diuen cavalcats, pels esperits, que els agafen pels cabells com si fossin les brides d'un cavall.

Recorda el candomblé i la santeria.

El candomblé és més visceral. Els animistes segueixen una formació estricta que dura set anys i els fa passar per molts estadis fins a saber cridar els genis a través de la dansa.

Set anys! Una carrera llarga!

Sí! Bé, l'inici és un clàssic: comencen a parlar en idiomes desconeguts i els porten a un sacerdot, que sol ser una dona, que li diu si és un escollit.

Ens descriu un d'aquests rituals que l'hagi fascinat especialment?

El de clausura de la boca, que li tapen simbòlicament amb plantes perquè l'iniciat no pugui parlar quan està en trànsit. Consideren que encara no domina prou el llenguatge dels genis i podria ser malinterpretat.

FRANCESC MELCION

PERFIL Deu anys després d'una al·lucinant aventura amb sacerdotesses animistes a Costa d'Ivori, assistint a inquietants cerimònies de possessió entre tambors i galls degollats, el viatger, fotògraf i escriptor Jordi Esteva (Barcelona, 1951) ha tornat al país de les ànimes per filmar-hi la història dels rituals iniciàtics que es fan per contactar amb els esperits ancestrals. Una nova immersió en el laberint de la memòria a la recerca de mites en perill d'extinció de l'autor d'*Els àrabs del mar*.

I què li passa després?

Hi ha un conjunt de rituals menors fins que, un dia, és segrestat pels genis, que se l'enduen al bosc, on s'està un dia o dos, i torna al poble amb el seu fetitxe. La cerimònia en què explica què li ha passat és preciosa.

Sembla una història de pel·lícula!

L'altra fase important és l'obertura de la boca, amb uns ganivets que no li fan mal i, a continuació, li donen un beuratge perquè entri en mort mística.

La història és fabulosa. Expliqui'ns com acaba!

Se li para el cor i, al cap d'uns minuts, li fan un massatge per tornar en si. Fa un crit espantós i, a partir de llavors, ja pot parlar. L'última cerimònia és l'entronització en un ball en què l'iniciat es mou com una baldufa amb una espectacular faldilla de serrells, un barret vermell i vistosos amulets.

¿És la primera vegada que es filma aquest procés d'aprenentatge animista?

Totes les fases, sí. De fet, encara hi he de tornar per acabar la pel·lícula. La meva intenció és que el film sigui molt lliure. En cap moment es diu si crec o deixo de creure en l'animisme. Per a mi, el que és important és mostrar aquests rituals com un fenomen de resistència que s'està deixant de banda.

Els ivorians se n'avergonyeixen?

La gent de la ciutat ha caigut en la trampa del discurs colonial i ho veu com un llast per al progrés, tot i que hi creuen bastant. Lògicament, és un llegat que s'ha de posar al dia, traient-ne els sacrificis i conservant-ne la part cultural. No oblidem que els animistes també tenen un coneixement brutal de les plantes del bosc, de les quals han tirat les grans indústries farmacèutiques.

Els ivorians de ciutat han caigut en la trampa del discurs colonial i veuen en l'animisme un llast per al progrés, però hi creuen

I són dipositaris de la tradició oral.

Exacte. La cosmovisió dels esperits és l'arrel d'aquest poble. És com si nosaltres perdéssim el contacte amb la Bíblia. Encara que siguem ateu, som bíblics. Hem de saber qui és Abraham encara que no hi creguem!

El documental és nostàlgic?

És un cant a una manera de veure el món, molt adequada en un moment determinat, però que ara està desapareixent.

Què l'ha sorprès més de tot el que ha vist?

Em sembla molt bonic que en un país africà, on tradicionalment són masculistes, hi hagi majoria de sacerdotesses. També hi ha sacerdots, però solen ser persones que en altres societats estarien marginades, tancades al manicomi o injuriades. Els animistes canalitzen aquesta energia especial cap a la espiritualitat.

Són una societat integradora?

I tant! Aquí, aquestes senyores estarien en tractament, medicant-se amb pastilles. En canvi, allà, la seva sensibilitat els fa tenir un rol social important.

EN SÍNTESI

Diu
Carretero

Marçal
Sintes

Periodista
i professor
de la URL

Relectura de l'entrevista a Joan Carretero de diumenge en aquest diari. Amb l'exconseller i metge de Puigcerdà

hi estic d'acord en una colla de coses, però en d'altres, fonamentals, no. Primer, allò en què em penso que té raó. Té raó en assenyalar que el govern tripartit, en la meua opinió en especial el segon, és difícilment justificable per a un partit com ERC, que es proclama independentista (i, per tant, que és nacionalista o catalanista). També en té en denunciar l'intent sostingut per situar en primer pla la divisió entre esquerres i dretes, intent ni innocu ni innocent quan estem parlant d'un país sense Estat o amb un Estat que li és advers, com és el nostre cas. Que la cúpula d'Esquerra hagi comprat –i distribueixi– aquesta mercaderia, i consideri l'eix entre esquerres i dretes més determinant que el d'adscripció nacional, resulta extraordinari. L'encerta igualment en reclamar, tot queixant-se dels independentistes vergonyants, “de boca petita”, que la gent es compromet, que s'impliqui en política, que “s'hi apunti, que pagui, que col·labori”. Al meu parer, en canvi, s'equivoca en dues qüestions que, com deia, em semblen fonamentals. La primera, en posar molt l'èmfasi en el sentiment. La política que es fa només des del sentiment i per al sentiment sol portar al desastre, si no a la tragèdia. En segon lloc, no comparteixo la proposta de classificar els catalans en dues categories, això és, unionistes i independentistes. Una aproximació d'aquestes característiques no contribuiria a la suma, sinó que provocaria tensions i divisions, i tampoc no resultaria eficaç, tot al contrari, per a l'objectiu principalíssim del mateix Carretero, la independència de Catalunya.
m.sintes@hotmail.com